

DONES INVESTIGADORES

Maria Josep Cuenca

En les darreres dècades, la integració de la dona en el món universitari s'ha produït de manera progressiva però desigual. La superioritat numèrica masculina ha canviat de signe en el nivell de llicenciades universitàries (59,5% a Espanya en el curs 2002-2003; 64,1% en la Universitat de València el curs 2004-2005); tanmateix, la desigualtat a favor dels homes es manté en altres nivells, sobretot en els més alts. És ben significatiu que les dones siguin un 37,3% del PDI en la Universitat de València (les diferències són més marcades en les carreres tècniques) i que només hi haja un 19% de catedràtiques, xifra que baixa a un 13% en les universitats espanyoles en conjunt. De fet, la Universitat de València té una situació bona si es compara amb altres universitats, com la Politècnica de València, amb un 24% de places de PDI i un 10,6% de càtedres ocupades per dones.

Un informe elaborat recentment per FECyT (*Mujer y ciencia. La situación de las mujeres investigadoras en el sistema español de ciencia y tecnología*, 2005, <www.fecyt.es>) apunta que no hi ha diferències significatives en la producció científica entre homes i dones del mateix nivell professional. Aquesta mateixa conclusió s'extrau de l'anàlisi de les dades de la CNEAI (<www.mec.es/univ/jsp/plantilla.jsp?id=575>): les dones superen els homes en percentatge d'èxit en la franja d'un i dos sexennis i, en canvi, els professors superen les professores a partir del tercer sexenni.

Curiosament, i invertint la tendència tradicional, a Espanya hi ha més dones que investiguen que en altres països. Aquest fet, que es podria considerar positiu, es capgira en comprovar que aquesta diferència pot estar motivada per la manca d'una carrera investigadora i per unes condicions salarials poc favorables.

Malgrat tot, moltes investigadores enquestades manifesten que la universitat no és sexista, especialment comparada amb altres àmbits. Atribueixen la

diferència que s'observa quant al professorat i els càrrecs directius a tries personals, influïdes sens dubte per un entorn que fa que la dona es dedique a la vida familiar més que l'home, i es manifesten confiades en una millora futura de la societat.

El futur pot modificar desequilibris, però el passat dóna un testimoni trist: les dones tendeixen a ser «invisibles», especialment en l'àmbit de la ciència.

Són ben coneguts –i recentment recordats per l'exposició «Científiques invisibles»– els casos de dones com Ellen Swallow Richards, la primera dona que va usar el terme *ecologia*; Lise Meitner, física nuclear a qui s'atribueix gran part del mèrit d'un treball conjunt que va donar el Nobel al químic Otto Hahn o, semblantment, el cas de Jocelyn Bell, descobridora dels púlsars, raó per la qual va rebre el Nobel el seu director de tesi

Anthony Hewish, per citar només uns quants casos.

La incorporació de les dones a la primera línia de la recerca passa per un reconeixement real dels seus mèrits, per un suport que els permeta tenir una dedicació investigadora major i més estable, i per la promoció de models i polítiques que puguin animar i incorporar més joves investigadores. Certament, la coincidència temporal de la saturació de les plantilles docents en les universitats amb la incorporació massiva de dones als nivells superiors d'ensenyament ha tingut un efecte pervers en una normalitat que no pot més que beneficiar tothom. No es tracta, és clar, de substituir investigadors per investigadores, sinó de sumar-les-hi i de desfer el perjudici que Linda Shepherd denuncia en el seu llibre *Lifting the Veil*: «Until recently, a woman scientist was an oxymoron, a contradiction in terms». Ja no és una paradoxa, però continua essent un exemple de desequilibri. ☺

Maria Josep Cuenca. Vicerectora d'Investigació i Política Científica, Universitat de València.